

М. В. Макаренко

Забезпечення інноваційної моделі соціально-економічного розвитку регіону

У статті розглянуті сучасні напрямки розвитку інноваційних процесів в Україні і її регіонах. Визначено необхідність пошуку методів удосконалювання управління науково-технічним розвитком і розгляду можливих варіантів забезпечення інноваційної моделі розвитку регіону.

Ключові слова: інноваційна модель, інноваційний потенціал, інноваційна інфраструктура, науково-технічний розвиток, розвиток регіону.

Постановка проблеми. Однією з вирішальних умов успішного проведення масштабних соціально-економічних перетворень національного господарського комплексу, якнайшвидшого опанування ним алгоритмів інноваційного зростання є посилення ролі науки у формуванні і реалізації ефективної науково-технічної та інноваційної політики, безпосереднього залучення інтелектуального потенціалу до трансформаційних процесів як на державному, так і регіональному рівнях. У свою чергу, реалізація обраного країною стратегічного курсу розвитку вимагає: розроблення науковообґрунтованих заходів організаційно-структурного переустрою економіки, запровадження сучасних форм та методів управління науково-технічною й інноваційною діяльністю. З іншого боку, гідний рівень соціально-економічного розвитку регіонів країни значною мірою залежить від загальної вагомості та ефективності використання наявного науково-технічного потенціалу як визначального джерела інноваційних перетворень усєї економічної системи.

Досвід розвинутих країн свідчить, що структурна перебудова економіки постіндустріального суспільства, підвищення її конкурентоспроможності можливі лише за умови широкого впровадження інновацій, тобто активізації інноваційної діяльності, яка ґрунтуватиметься на максимальному використанні інноваційного потенціалу регіонів.

Лише такий потенціал може забезпечити створення і реалізацію принципово технологічно нової продукції, яка здатна посилити конкурентні переваги товаровиробників. Масова інноваційна діяльність товаровиробників можлива лише за умови ефективного функціонування національної інноваційної системи, яка властива індивідуально кожній країні і формується з різних підсистем і елементів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Концепцію національної інноваційної системи, зосередженої на індивідуальних особливостях організації інноваційного процесу в різних країнах, функціях окремих суспільних та приватних інституцій і їх формах взаємодії, розроблено наприкінці ХХ ст. шведським вченим Б. Лундвудом, англійським К. Фрімом, американським Р. Нельсонсом.

Науково-методичні принципи формування і функціонування національної інноваційної системи базуються на ідеях Й. Шумпетера (інновації — основний чинник

Макаренко Марина Василівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та управління морським транспортом Азовського морського інституту, м. Маріуполь.

економічної динаміки); Ф. Хайєка (особлива роль знань в економічному розвитку); Д. Норта (інституційне середовище як основний чинник, що безпосередньо впливає на зміст та структуру інноваційної діяльності). Чинники формування та особливості розвитку національної інноваційної системи вивчали вітчизняні вчені (Л. Федулов, М. Пашутий, М. Шарко, О. Волкова, М. Денисенко) [7; 9]. Але важливість і постійний розвиток інноваційної системи потребують подальших досліджень.

Метою дослідження є пошук шляхів покращання існуючої системи управління науково-технічним розвитком та розгляд підходів до забезпечення інноваційної моделі соціально-економічного розвитку регіону.

Виклад основного матеріалу. Донецька обласна рада й обласна державна адміністрація визначили стратегічною метою своєї діяльності формування інноваційної моделі розвитку економіки регіону. Впродовж 2000-2002 років облдержадміністрацією разом із Національною академією наук України й наукових організацій області була розроблена перша в Україні програма інноваційного розвитку регіону – Програма науково-технічного розвитку Донецької області на період до 2020 року. Ця інноваційна діяльність у Донецькій області складалася з таких етапів.

Перші два етапи Програми були спрямовані на створення економічних та інфраструктурних основ переходу до інноваційної моделі розвитку (2002-2005), а також формування нових сфер попиту на новітні науково-технічні досягнення (2006-2010), тому в частині інноваційної активності не дуже ефективні. Наприклад, у 2008 році: інноваційно активні підприємства склали 10,5%, підприємства, які впроваджують інновації – 9,4%, інноваційна продукція – 4,6% загального обсягу реалізованої промислової продукції (у розвинених країнах 40%). Фінансово-економічна криза підтвердила необхідність підвищення конкурентоспроможності регіону на основі впровадження інноваційної моделі розвитку.

Третій етап Програми (2010-2020) найбільш важливий, передбачає кардинальне технологічне переозброєння основних економічно значущих секторів виробництва й збільшення частки сучасної конкурентоспроможної на світовому ринку продукції.

У зв'язку з формуванням передумов переходу Донецького регіону на інноваційний тип розвитку, розглянемо питому вагу підприємств, що впроваджують інновації, що наведена на рис. 1 [10].

Розподіл інноваційних підприємств за регіонами України являє собою явний дисбаланс між західними й східними областями. Варіювання питомої ваги інноваційних підприємств в Івано-Франківській, Вінницькій, Волинській, Чернівецькій, Кіровоградській, Львівській та Чернігівській областях становить від 30 до 15%, у той самий час Харківська, Київська, Луганська, Запорізька, Дніпропетровська й Донецька області мають показник інноваційності від 18 до 10%.

Витрати на інноваційну діяльність у Донецькій, Луганській та Дніпропетровській областях становлять 47% (5,1 млрд грн) від загальних по Україні за 2010 рік, але кількість підприємств, що використовують інновації, у цих областях не перевищує 10% від загальної кількості, що свідчить про переважний напрямок коштів у велике металургійне виробництво.

За видами економічної діяльності найбільшу інноваційну активність проявляли підприємства з виробництва коксу й продуктів нафтопереробки (33% загальної кількості промислових підприємств), машинобудування (23%), хімічної й нафтохімічної промисловості (21%), а також металургійного виробництва й виробництва готових металевих виробів (15%) [9, 10].

Рис. 1. Динаміка інноваційної активності промислових підприємств

З 2008 року за підтримки Фонду «Ефективне керування» у Донецькій області реалізується пілотний проект «Підвищення економічної конкурентоспроможності регіону». За цим проектом передбачається розвиток двох пріоритетних кластерів: металургійного і сільськогосподарського, які стануть локомотивами зростання; залучення інвестицій; навчання й підготовки кадрів.

Конкуренція на внутрішньому й зовнішньому ринках є основним стимулом для впровадження інновацій на промислових підприємствах. Інновації можна поділити на дві групи – інноваційні процеси й інноваційні продукти. До першої групи належать ті області промисловості, у яких основну роль відіграють інноваційні технології, що забезпечують зниження виробничих витрат. Інновації такого типу характерні для чорної й кольорової металургії, хімічної, нафтохімічної й харчової промисловості. Підприємства цієї групи впроваджують нові засоби автоматизації й механізації виробничих процесів для зниження матеріальних витрат і підвищення продуктивності.

Інша група містить у собі продуктові інновації в тих галузях промисловості, де важливе підвищення якості й розширення асортименту продукції, усунення залежності від імпортової сировини й матеріалів – машинобудівна, легка й медична промисловість. Активність інновацій другої групи не настільки висока, як у першій, через тривалість розроблення й випуску нової продукції, що приводить до збільшення строку окупності витрат і орієнтації на перспективу.

Провівши таку диференціацію за групами, можна дійти висновку, що підприємства західних областей України схильні проявляти інноваційну активність у сфері продуктових інновацій, а східні й центральні області – інновації переважно в процеси металургійної галузі промисловості.

Переважаюча кількість підприємств проводить фінансування інноваційної діяльності за рахунок власних коштів (рис. 2) [10].

Поки що інноваційний процес в Україні не набув достатніх темпів. Інноваційну активність промислових підприємств стримують відсутність власних коштів, труднощі із сировиною, недостатня державна підтримка вітчизняного виробника. Адже

результати досліджень свідчать, що понад 70 відсотків промислових підприємств взагалі не займаються інноваційною діяльністю. Серед причин, що стримують цю діяльність, більшість підприємств (майже 86%) називають відсутність фінансування для покриття великих витрат, пов'язаних із нововведеннями.

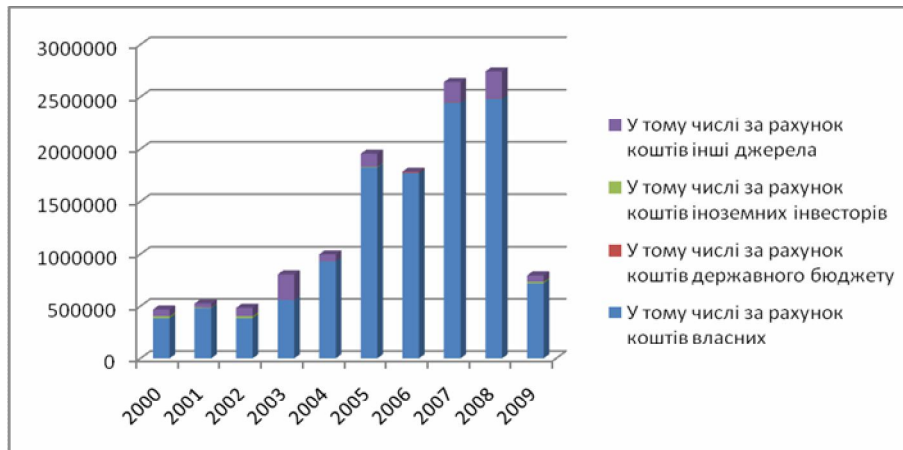

Рис. 2. Джерела фінансування інноваційної діяльності

Дефіцит бюджетного фінансування та відсутність коштів у вітчизняних замовників призводить до постійного зростання в загальних обсягах фінансування інноваційної діяльності підприємств частки власних коштів та кредитних ресурсів. Як свідчать результати досліджень, майже не надходять на розвиток інноваційної діяльності кошти з державного бюджету та від вітчизняних та іноземних інвесторів. Практично відсутнє фінансування інноваційних проектів недержавними структурами, у тому числі комерційними банками, з причини довгостроковості таких капіталовкладень та значного комерційного ризику. Через недосконалий розвиток регіонального фондового ринку виникають додаткові труднощі для участі вітчизняних та іноземних фінансово-промислових структур у фінансуванні інноваційних проектів.

Для фінансової підтримки інноваційної діяльності в регіонах доцільно створювати спеціалізовані державні та комунальні інноваційні фінансово-кредитні установи, діяльність яких законодавчо закріплена Законом України «Про інноваційну діяльність» і передбачає залучення коштів як місцевих бюджетів, так і юридичних та фізичних осіб. На регіональному рівні необхідно стимулювати формування інноваційних кластерів, які об'єднують владу, промислові підприємства, банки, наукові організації регіону, мають високий рівень технологічної та фінансової інтеграції для реалізації інноваційно-інвестиційних проектів. Найбільш поширеним заходом щодо підтримки інноваційної діяльності фірм є державна або регіональна інвестиційна політика (тобто фінансова підтримка). Саме її більш за все потребують підприємства науково-інноваційного профілю, оскільки невизначеність результатів досліджень та високі витрати на їх проведення унеможливають функціонування без державної підтримки.

Чітка стратегія державної науково-технічної та інноваційної політики має бути орієнтиром та стимулом нарощування інвестицій для суб'єктів господарювання.

Концентруючи фінансові кошти на пріоритетних напрямках, уряд стимулює розвиток НДДКР, регулює розподіл ризиків, що об'єктивно притаманні інвестиційно-інноваційній діяльності.

Але інноваційний розвиток стримується такими чинниками:

- недостатньо ефективні економічні механізми державної підтримки й стимулювання інноваційної діяльності;
- відсутня розвинена інноваційна інфраструктура (забезпечує на початковому етапі діяльність дослідницьких організацій, а, як наслідок, зв'язок науки й бізнесу породжує й підтримує на стартовому етапі малі високотехнологічні підприємства, сприяє прискореній дифузії інновацій на ринок при особистій участі їхніх розроблювачів);
- не сформована діюча система захисту прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності, а також учасників процесу трансферу технологій.

На жаль, показники стану інноваційних процесів та використання їх в економіці в Україні залишаються надзвичайно низькими, науково-технічні розробки та їх впровадження сьогодні – одна з найбільш нерегульованих сфер суспільного життя. Серед причин такого занепаду інтелектуального потенціалу необхідно назвати не тільки недостатній рівень фінансування, але й відсутність єдиної продуманої державної підтримки інноваційних процесів [2].

Усе це вимагає створення та вдосконалення інноваційної інфраструктури української економіки, що є дуже важливим елементом інноваційного середовища.

Інноваційна інфраструктура є сукупністю підприємств, організацій, установ та їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, які надають послуги щодо забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікаційні, юридичні, освітні, тренінгові та ін.) [6].

Метою побудови інноваційної інфраструктури є сприяння розвитку сфери високих технологій (СВТ), яка містить такі галузі: біотехнології, фармацевтику, медицину, нанотехнології, інформаційні та авіакосмічні технології, машинобудування, промислові та природоохоронні технології, енергетику, масові комунікації та ін.

Серед складових інноваційної інфраструктури необхідно назвати такі: регіони науки, технополіси (зони науково-технічного розвитку), міста високих технологій (HiTech City), технопарки (дослідницькі, технологічні, промислові, аграрні), науково-технічні альянси, інноваційні центри (технологічні, регіональні та галузеві), бізнес-інкубатори (інноваційні та технологічні), спеціальні економічні зони, консалтингові фірми і компанії та ін.

Також слід відзначити, що у здійсненні наукомістких та інноваційних ідей особлива роль належить об'єднанням підприємницьких організацій, серед яких – консорціуми, концерни, кластери, холдинги, фінансово-промислові групи та інші організації.

Як засвідчує світова практика, створення та ефективне функціонування названих інноваційних структур допомагає вдосконалити галузеву структуру виробництва і прискорити соціально-економічний розвиток територій; активно впроваджувати у виробництво вітчизняні й зарубіжні науково-технічні розробки й винаходи з подальшою передачею результатів для широкого використання на внутрішньому та зовнішньому ринку. Також спостерігається розвиток експортної бази і збільшення валютних надходжень унаслідок більш інтенсивного включення економіки окремої країни в систему міжнародних економічних зв'язків та насичення національного ринку конкурентоспроможними товарами та послугами як виробничого, так і споживчого призначення [1].

Регіон науки – це великий науково-промисловий комплекс, який має розвинену інфраструктуру сфери обслуговування, частіше охоплює велику територію, межі якої, як правило, збігаються з адміністративними межами району чи округу. Тобто це регіон, в економіці якого головну роль відіграють дослідницькі центри та виробництва. Перші розробляють нові технології, другі їх застосовують. До цього комплексу входять один великий вищий навчальний заклад (частіше декілька), дослідницькі установи (різних форм власності), промислові корпорації або їх відділення, виробнича та побутова інфраструктура, малий та середній бізнес, фонди та фінансові інститути, мережі сучасних комунікацій, зони відпочинку й культурні заклади та ін. [6]. Регіон науки може також включати в себе технополіси, технопарки та інкубатори, а також широку інфраструктуру, що спрямована на їх обслуговування.

Науково-технічні (технологічні) альянси мають вигляд об'єднання декількох, різних за розмірами, фірм та університетів, державних лабораторій на основі угод про спільні розробки, фінансування НДДКР чи модернізацію продукції. Як правило, розрізняють горизонтальні та вертикальні альянси. Для перших є властивою належність фірм однієї галузі, для других – різним. За угодою учасники вкладають кошти у вигляді матеріальних чи інших ресурсів, а прибутки отримують у вигляді завчасно визначеної частки інтелектуальної власності.

Технополіс досить часто називають однією з найпрогресивніших та всеосяжних форм організації науково-виробничих комплексів інноваційно-підприємницької діяльності. Метою його створення є формування науково-виробничого середовища для ефективного розвитку прогресивних технологій, як правило, з перспективою на 15-20 років [4].

Технополіс (наукоград) є науково-промисловим комплексом, що має розвинену інфраструктуру сфери обслуговування, яка найчастіше охоплює територію одного міста [3]. Технополіс порівняно з технологічним парком є більш великою зоною економічної активності, яка складається з університетів, дослідницьких центрів, технопарків, інкубаторів бізнесу, промислових та інших підприємств. Усі представники технополісу здійснюють свою практичну діяльність, використовуючи результати наукових та технологічних досліджень, підтримують тісні зв'язки з аналогічними структурами на національному та міжнародному рівні. Основним завданням технополісу є виведення на сучасний рівень традиційних для регіону галузей, спеціалісти яких залучаються до розробок основних програм цієї інноваційної структури. При цьому базові наукові організації та виробничі підприємства часто забезпечують умови розвитку соціальної та побутової сфер як для фахівців, що працюють на підприємствах технополісу, так і для членів їх родин [4].

У закордонній теорії та практиці поняття «науково-технологічний парк» використовується як узагальнювальне поняття потужної інноваційної структури. До цієї групи відносять дослідницькі центри та парки, наукові парки, центри провідних технологій, технологічні центри та парки. Усі вони є основою спеціалізованих інноваційних об'єднань, що створюються у провідних країнах світу.

Науково-технічний парк – це технологічний центр, організований на спеціально відведених і підготовлених територіях (здебільшого у ВЕЗ), на яких знаходяться пов'язані центральними пунктами технологічного обслуговування науково-дослідні інститути, лабораторії, експериментальні центри та невелика кількість підприємств із передовою технологією, що виконують замовлення, пов'язані зі створенням і освоєнням нових розробок. Прикладом такого об'єднання є «Силіконова долина» поблизу

Стенфордського університету (Каліфорнія, США), де 3000 фірм із загальною кількістю працівників до 200 тис. покривають близько 20% світового попиту на комп'ютери та електронні компоненти до них [5].

Технологічний (науковий) парк – це науково-виробничий комплекс (частіше територіальний), який включає в себе дослідний центр та найближчу компактно виробничу зону, в якій на умовах оренди розміщені малі наукомісткі фірми. Однак сучасні комунікаційні засоби дозволяють пов'язувати територіально роз'єднані елементи технопарків, що свідчить про «віртуальні» самостійні об'єднання [6].

Серед особливостей технопарків можна виділити такі: найчастіше ця організація засновується на праві приватної власності; підтримує офіційні та робочі зв'язки з університетом чи іншим навчальним закладом або провідним науково-дослідним центром; створюється для сприяння формування та розвитку наукомістких фірм та інших організацій, що, як правило, розміщуються на певній території; активно управляє передачею технологій та знань у галузі бізнесу організаціям, що розташовані на її території.

Технопарки виконують функції структури, що поєднує наукові дослідження, інноваційну діяльність та нововведення у науково-технічній сфері. В сучасних умовах вони сприяють інтеграції освіти, науки, виробництва, влади та споживачів.

Найчастіше привабливі ідеї комерційного використання нових наукових розробок і спеціалізовані фірми для їхньої реалізації нерідко виникають на базі великих дослідницьких установ та університетів за особистої участі провідних вчених. Навколо таких центрів звичайно спостерігається підвищена концентрація венчурного капіталу.

Також надзвичайно важливим завданням технопарків є комерціалізація результатів наукових досліджень, винаходів та відкриттів вчених та спеціалістів, які вирішили зайнятися малим бізнесом у науково-технічній сфері, але потребують відповідної підтримки та здійснення технологічного трансферу [10]. Також слід відзначити, що технопарки є надзвичайно ефективним механізмом формування, управління та реалізації інноваційних проектів у науково-технологічній сфері. В умовах обмеженої території технопарку з'являються зацікавлені один у одному суб'єкти науково-технічної, господарської та сервісної діяльності, які разом здійснюють усі етапи інноваційного процесу.

Основною метою функціонування технологічних та наукових парків є досягнення тісного зближення потенціалу регіону з матеріально-технічною базою промисловості, скорочення тривалості інноваційного циклу, деконцентрація наукового потенціалу великих міст, забезпечення вирівнювання науково-технологічного та інноваційного розвитку різних регіонів. Так, за оцінками експертів, в Україні налічується близько 40-60 територій, де створення технопарків та технополісів є доцільним [1].

Також формування потужної мережі технологічних та наукових парків дозволить швидше впровадити ринкові відносини у науково-технічній сфері, ефективно використовувати ресурси при здійсненні інновацій та результативно реалізовувати наукомісткі проекти. Не менш важливим є такий бік діяльності технопарків, як надання фінансової підтримки малому підприємництву, що працює у сфері високих технологій та стимулювання виробництва принципово нової продукції.

Технопарки сприяють залученню на конкурсних засадах суб'єктів малого підприємництва до реалізації державних науково-технологічних програм, а також підтримують впровадження нових технологій та ноу-хау з використання патентів та ліцензій [10].

Наукові парки, що функціонують у світі, є різноманітними як за розмірами, так і за умовами роботи, за складом клієнтів-орендарів та іншими параметрами. Частіше термінологічні відмінності у назві парку (науковий, дослідний, технологічний або промисловий) мають змістове навантаження та відбиває певні вимоги до фірм-учасників цієї інноваційної структури. Здебільшого в наукових та дослідних парках фірми власне виробництвом не займаються, а лише доводять ідеї до стадії зразків. Виготовлення партії продукції в такому разі здійснюється за межами парку, або для цього створюється виробнича філія. У технологічних та промислових (грюндерських) парках виробництво продукції дозволяється на законних засадах [6]. Саме такі структури дозволяють реалізувати повний цикл «дослідження – розроблення – серійне виробництво» [4]. На практиці ж досить важко визначити межі у різних видах виробництва, що змушує керівництво технопарків відмовлятися від певних обмежень [6].

Таким чином, науково-технологічний парк є місцем створення наукомісткої продукції, прискорення впровадження наукових розробок у виробництво та структурою, що забезпечує суттєві вигоди всім учасникам господарського життя країни.

В Україні процес створення мережі технологічних парків, незважаючи на досить потужний науковий та промисловий потенціал, перспективність та сприятливі можливості розвитку, знаходиться на початковій стадії. Однак навіть одичне, епізодичне функціонування цих установ забезпечило впровадження високотехнологічних розробок у виробництво і стало свідченням можливості перетворити науково-технологічні розробки на об'єкти економічних відносин та отримати від цього економічний зиск.

Сьогодні існування й ефективна робота технопарків – не тільки тактичне, але й стратегічне завдання, виконання якого є неможливим для держави за відсутності відповідного чинного законодавства.

Також дієвим елементом світової інноваційної інфраструктури, поки що слабо представленим в Україні, є бізнес-інкубатори, які з'явилися у практиці наукомісткої підприємницької діяльності на рубежі 50-60-х років ХХ ст. Вважається, що ці сучасні установи є одним з найбільш потенційно сильних економічних інструментів прискорення технічного та економічного розвитку як територій, так і окремих технологічних і виробничих напрямків діяльності [6].

Інкубатор бізнесу — це організація, метою якої є формування сприятливих умов для стартового розвитку фірм та підприємців-початківців шляхом надання їм певного комплексу послуг та ресурсів. У всьому світі бізнес-інкубатори є неприбутковими організаціями, що існують на кошти муніципалітетів чи спонсорів. Вони можуть бути самоокупними лише на 10-60% [2]. Найчастіше мають вигляд будівлі або декількох будівель, де на обмежений строк розміщуються новостворені малі фірми-клієнти [6]. Ці інституції мають головним завданням підтримку цих фірм і підприємців-початківців. Подібна установа може бути самостійною (автономною) господарською одиницею або діяти у складі технопарку інкубатора технологій, що є наукомістким підприємством, тісно пов'язаним з академічним університетом, науково-технічним парком або інноваційним центром. Як правило, інкубатор технологій призначається для обслуговування і «вирощування» нових фірм, надання їм допомоги в успішній діяльності на ранній стадії розвитку. У будь-якому випадку інкубатор бізнесу може надавати весь комплекс послуг для становлення і розвитку малих, новостворених та фірм-початківців. Серед основних відмінностей бізнес-інкубатора від технопарку

необхідно назвати такі: бізнес-інкубатори підтримують виключно новостворені фірми та фірми, що знаходяться на початковій стадії розвитку; підтримують не тільки високотехнологічні фірми, але й так званий нетехнологічний бізнес; проводять більш жорстку політику оновлення клієнтів; не можуть повністю самоокупатися. Однак інколи ці інноваційні структури співпрацюють як єдиний механізм.

Однак ідея створення бізнес-інкубаторів не знайшла широко застосування та розвитку, тоді як і інкубатори, і технопарки повинні утворювати гармонійну систему впровадження інновацій та працювати у суміжних сферах, доповнюючи один одного.

Досить поширеним типом інноваційної структури є інноваційний центр. Часто досить важко провести функціональну грань між поняттями «парк», «інкубатор» та «центр». Проте поняття «інноваційний центр» частіше за все застосовується до інноваційних структур, які являють собою асоціації підприємств і фірм, об'єднаних загальним прагненням досягнення високого комерційного результату на основі використання науково-технічних розробок і винаходів [4]. Такі установи створюються та існують за суттєвої підтримки держави. Особливо ефективно створення цих центрів у періоди економічних спадів та кризи з метою відродження промисловості і підтримки наукових центрів [1].

Спеціальна економічна зона (СЕЗ) в умовах переходу до інноваційної моделі економіки має бути науково-парковим комплексом, де вже діють високотехнологічні підприємства, які мають висококваліфіковану робочу силу. Позитивний соціально-економічний ефект забезпечують тут шляхом вкладення інвестицій тільки в ноу-хау і високі технології [4].

Також треба відзначити, що останнім часом все більш важливу роль у здійсненні наукомістких та складних інноваційних ідей починають відігравати об'єднання підприємницьких організацій, а саме: консорціуми, концерни, холдинги, фінансово-промислові групи та інші асоціації.

Усе більший інтерес викликає теорія кластерів стосовно процесів інноваційного розвитку. Кластери і консорціуми мають спільне завдання – керувати НТП за допомогою ефективних сучасних засобів, щоб прискорити розроблення, передачу та комерціалізацію технологій з метою швидкого просування на ринки нової продукції з мінімальним ризиком.

Кластер визначається як індустріальний комплекс на базі концентрації мереж виробників, постачальників і споживачів, пов'язаних технологічним ланцюгом. Причиною виникнення кластерів є необхідність створення технологічних зв'язків між галузями та секторами економіки для реалізації їх потенціальних переваг.

Висновки. Побудова інноваційної моделі розвитку регіонів, орієнтованої на генерацію і впровадження знань, передбачає складний багатокроковий процес. Так, була розроблена модель поетапного формування інноваційної інфраструктури, у відповідності до якої на першому етапі відбувається «втілення» – організація спеціальної загальнонаціональної інноваційно-технологічної системи, до складу якої будуть входити технологічні та інноваційні науково-виробничі зони, технопарки, технополіси та техноінкубатори. Другий етап – «сегментування» – створення інноваційних портів, «інноваційних територій» та економічних інноваційних груп як базових елементів адаптації та впровадження новітніх високотехнологічних потоків та структур, орієнтованих на залучення закордонних приватних інвестицій. Третій етап – «експансія» – це процес створення загальнонаціональної інноваційної мережі, що забезпечить адекватний зворотний зв'язок між усіма складовими національної

інформаційної економіки. Отже, формування інноваційної інфраструктури в Україні відбувається вкрай повільно. Гальмують створення та функціонування технологічних, наукових парків та бізнес-інкубаторів: відсутність відповідної законодавчої та нормативно-правової бази; недовіра механізмів фінансово-кредитного забезпечення, податкової та організаційної підтримки з боку державних установ.

1. *Гузар У. Є.* Економіка знань та її перспективи для України / У. Є. Гузар // Регіон. економіка. – 2009. – № 1 (51). – С. 27–35.
2. *Зацепин А. А.* Город высоких технологий. Проект комплексного решения задач по развитию сферы инновационной деятельности в Украине / А. А. Зацепин // Региональная экономика: теория и практика. – 2007. – № 8. – С. 4–12.
3. *Иноземцев В. Л.* Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы: Учебное пособие / В. Л. Иноземцев. – М. : Изд-во «Логос», 2000. – 128 с.
4. *Малицький Б. А.* Обґрунтування інноваційної моделі структурної перебудови економіки України. Наукове видання / Б. А. Малицький, О. С. Попович, В. П. Соловйов. – К. : НАН України. Центр досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва, 2005. – 129 с.
5. *Поручник А. М.* Венчурний капітал: зарубіжний досвід та проблеми встановлення в Україні: монографія / А. М. Поручник, Л. Л. Антонюк. – К. : КНЕУ, 2000. – 246 с.
6. *Современные инновационные структуры и коммерциализация науки* ; под общ. ред. А. А. Мазура. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – Х. : Харьковские технологии, 2003. – 324 с.
7. *Федулова І. В.* Теоретичні положення з визначення категорій інноваційний процес і інноваційна діяльність / І. В. Федулова // Проблеми науки. – 2007. – № 8. – С. 44–48.
8. *Ціхан Т.* Інноваційна інфраструктура: досвід створення бізнесів-інкубаторів / Т. Ціхан // Теория и практика управления. – 2004. – № 7. – С. 12–19.
9. *Шарко М.* Модель формування національної інноваційної системи України / М. Шарко // Економіка України. – 2005. – № 4. – С. 8–13.
10. *Шукшунув В. Е.* Университетские технопарки: идеи, назначение, роль и место в развитии инновационной деятельности [Электронный ресурс] / В. Е. Шукшунув. – Режим доступа до журн. : <http://www.techbusiness.ru/>.

Отримано 06.04.2011 р.

М. В. Макаренко

Обеспечение инновационной модели социально-экономического развития региона

В статье рассмотрены современные направления развития инновационных процессов в Украине и ее регионах. Определена необходимость поиска методов совершенствования управления научно-техническим развитием и рассмотрения возможных вариантов обеспечения инновационной модели развития региона.

Ключевые слова: инновационная модель, инновационный потенциал, инновационная инфраструктура, научно-техническое развитие, развитие региона.

M. V. Makarenko

Maintenance of innovative model of social and economic development of region

In article modern directions of development of innovative processes in Ukraine and its regions are considered. Necessity of search of methods of perfection of management by scientific and technical development and considerations of possible variants of maintenance of innovative model of development of region is defined.

Keywords: innovative model, innovative potential, an innovative infrastructure, scientific and technical development, region development.